

Željka Brlobaš

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje

Strossmayerov trg 2, HR-10000 Zagreb

RUKOPISNA GRAĐA VLATKA DABCA: NJEMAČKO-HRVATSKI TEHNIČKI RJEČNIK – PALEONTOLOGIJA

U radu se analizira neobjavljena rukopisna građa iz ostavštine Vlatka Dabca. Rukopisni dijelovi građe bili su namijenjeni za dopunu *Tehničkoga rječnika* i kao građa za druge rječnike. U okviru rukopisne građe, koja obuhvaća velik broj područja (graditeljstvo, geologiju, elektrotehniku, strojarstvo, botaniku i sl.), s posebnim se obzirom promatra područje paleontologije. Pritom se analizira konceptijsko načelo obradbe natuknica, struktura rječničkoga članka i način obradbe natuknica.

Uvod

Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje 1999. godine darovnicom je poklonjena knjižna i rukopisna ostavština Vlatka Dabca. U ovom se radu, u okviru Dabčeve rukopisne građe koja obuhvaća velik broj područja (graditeljstvo, geologiju, elektrotehniku, strojarstvo, botaniku i sl.), s posebnim obzirom promatra područje paleontologije.

Kao što je poznato, paleontologija je znanost o živim bićima koja su nastala Zemlju u geološkoj prošlosti. Životinjskim svijetom koji je živio prije sadašnjega geološkog razdoblja bavi se *paleozoologija*, a biljni svijet prošlih geoloških razdoblja prikazuje *paleobotanika*. Paleontologija opisuje oblike nekadašnjih organizama, njihovu rasprostranjenost te vremensko trajanje, zaključuje o životu ondašnjih živih bića, istražuje porijeklo vrsta i utvrđuje sistematski položaj izumrlih organizama. Ishodišni materijal za paleontologiju ostaci su nekadašnjih živih bića: fosili i tragovi života. Kako su ti ostaci često nedostadni, to se paleontologija služi i usporedbom sa životom sadašnjega geološkoga razdoblja (Salopek 1948:1). Paleontologija, kao povijesna geologija, obuhvaća područja kao što su paleogeografija, paleobotanika, paleoklimatologija, paleozoologija, paleoantropologija i stratigrafija. Glavna je primjena rezultata paleontologije u stratigrafiji, paleoklimatologiji, biogeografiji i biologiji.

Za područje paleontologije, odnosno geologije, u stručnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu nije pronađena nijedna rječnička bibliografska jedinica pisana hrvatskim jezikom u razdoblju do sredine 20. stoljeća. Katalog sadrži bibliografske jedinice pojedinih znanstvenih i stručnih djela hrvatskih i inozemnih autora za navedeno područje. Za razdoblje od sredine 20. stoljeća terminološka građa s područja paleontologije nema posebnih rječničkih jedinica, ali se pojavljuju rječnici iz geologije i srodnih područja (npr. rudarstvo, nafta, tehnika).

Na temelju kataloških bilježaka za područje paleontologije potrebno je posebno istaknuti dvije objavljene knjige. Jedna je od njih *Paleontologija* Marijana Salopeka, objavljena u Zagrebu 1948. godine u izdanju Nakladnoga zavoda Matice hrvatske, a druga je knjiga *Paleozoologija* Vande Kochansky-Devidé, objavljena 1964. godine u izdanju Školske knjige. Salopekova je knjiga »prvi uvod u paleontologiju« (Salopek 1948:V) i služila je svojedobno kao udžbenik. Valja navesti i podatak da je u Dabčevoj rukopisnoj paleontološkoj građi nađeno šest fotokopiranih stranica Sadržaja iz Salopekove knjige. To potvrđuje činjenicu da se Dabac koristio Salopekovom *Paleontologijom* najvjerojatnije zbog preglednoga popisa u sistematskom dijelu paleobotanike i paleozoologije, zbog latinskih naziva za određene pojmove, ali i metodološki kao mjerilo za obradbu temeljnih paleontoloških naziva u rječniku koji je sam pisao.

Struktura rječničkoga članka i način obradbe terminološke građe

U Dabčevu paleontološkom rječniku početna stranica uvezanih, rukopisno ispisanih dijelova ima opći naslov *Paleontologija* s dodanim podnaslovom *i recentna zoologija i botanika*, čime autor jasno ističe sadržaj prikupljene i obrađene terminološke građe. Na toj uvodnoj stranici olovkom su ispisani datumi obradbe, a to je u razdoblju od 1984. do 1986. godine. Na istoj je stranici i podatak: *Prepisano u kartice Pal 21.6.—4.7.1988. 70^h*, što pokazuje da je autor radio na sređivanju i usustavljanju građe i poslije osnovne obradbe, vjerojatno pripremajući dio označen kraticom *Pal* (paleontologija) za uklapanje u veću cjelinu (ili cjeline). Naime, valja imati na umu činjenicu da su rukopisni dijelovi sakupljene i obrađene terminološke građe ponajprije bili namijenjeni za dopunu *Tehničkoga rječnika* (njegova njemačko-hrvatskoga i hrvatsko-njemačkoga dijela) i kao dio *Tehničkoga leksikona* koji je bio planiran, ali ne i realiziran, te kao građa za druge slične rječnike.

Rukopisni dio rječničke građe obuhvaća ukupno 119 ispisanih stranica veličine formata A4. Na str. 1.—114. građa je, abecednim slijedom, svrstana pod naslovom *Geologija, Paleontološki nazivi (izbor)*. Od 115. stranice nazivi su svrstani u cjelinu naslovljenu *Dodatak naknadno uzetih termina*. Nazivi u tom dijelu nisu svrstani abecednim slijedom. Osnovna rječnička cjelina i Dodatak sadrže ukupno oko 1200 naziva. Kao i Dabčev *Njemačko-hrvatski tehnički rječnik*, i taj paleontološki rječnik prijevodni je dvojezični njemačko-hrvatski rječnik.

Uz polaznu natuknicu na njemačkom jeziku navodi se istovrijednica na hrvatskom jeziku. Stoga rječnički članak ima desnu i lijevu stranu, tj. njemački i hrvatski dio.

Kakvo je konceptijsko načelo obradbe natuknica, struktura rječničkoga članka te način obradbe natuknica?

U njemačkom dijelu natuknica može biti jednočlana i višečlana. Primjeri jednočlanih natuknica: *Algen fpl*, *Urwale mpl*, *Vögel mpl*, *Vorzeit f*.¹ Rječničkih članaka koji sadrže jednočlane natuknice relativno je malo u odnosu na članke koji sadrže polaznu natuknicu i dodatke.

Prvi tip dodataka su nazivi, tj. istoznačnice koje slijede odmah poslije natuknice i koje se odnose na pojmovno proširenje polazne natuknice. Tako se npr. poslije natuknice *Altmenschen mpl* dodaje slijed pojmova *Neandertaler mpl*, *Paläanthropinen mpl*, *Paläanthropini mpl*. Budući da se radi o terminološkom rječniku određenoga područja, autor se koristi mogućnošću nabranjanja istih ili sličnih naziva za određene pojmove. S druge strane, iako su u pitanju stručni nazivi, neki od njih ušli su već u leksik općega jezika te im je moguće navesti sinonime. Tako npr. pojam *bor* koji u njemačkom jeziku ne pripada samo botaničkom nazivlju, u terminološkom i općem rječniku ima dva sinonimna izraza: *Föhre f* i *Kiefer f*.

Drugi je tip dodataka pojašnjenje ili objašnjenje polazne natuknice koje autor obično stavlja u okrugle zagrade. Primjeri: polazna natuknica *Brachiosaurier mpl*, slijede objasnidbeni podaci (*23 m lange*, *12 m hohe*, *40 t schwere Dinosaurier*); *Karnosaurier mpl* (*größte Landraubtiere alles Zeiten*).

Treća je mogućnost ostvaraja rječničkoga članka slučaj kada natuknica na njemačkom jeziku dobiva pridjevni ili imenički dodatak. Riječ je o imenskim skupinama koje imaju ustroj:

1. *imenica + gramatička odrednica + pridjev*, npr.
Insekt n, *karbonisches*
Kamel n, *zweihöckeriges*;
2. *imenica + gramatička odrednica + imenica u genitivu*, npr.
Vorläufer m, *der Säugetiere*.

Takvi tipovi dodataka čine višečlane natuknice koje su u tom Dabčevu rukopisnom rječniku učestalije od jednočlanih natuknica. »Gotovo svi rječnici katkad upotrebljavaju višečlane (višerječne) natuknice. Razlikuju se po tome jesu li višečlane natuknice rijetki izuzeci ili su gotovo jednako česte kao i jednočlane natuknice. Terminološki rječnici, i objasnidbeni i prijevodni, u pravilu imaju višečlane natuknice« (Mihaljević 1998:46). Tu činjenicu potvrđuje i taj Dabčev paleontološki rječnik. Navedeno načelo uspostave višečlanih natuknica Dabac rabi i u *Tehničkom rječniku* jer »u nazivlju kakve struke višečlani

¹ U primjerima potpun njemački i hrvatski dio rječničkoga članka citira se postupno, s obzirom na opis rječničkoga članka rukopisnoga paleontološkoga rječnika.

- Kentrosaurus m* *kentrosaur m*
2. njemačka jednočlana natuknica u hrvatskom dijelu sadrži sinonimski niz, tj. hrvatske istoznačnice, npr.
Stachel m *bodlja f, bodljika f*
3. njemačka jednočlana natuknica, tzv. morfološka složenica, u hrvatskom dijelu sadrži odgovarajući višočlani prijevod, npr.
Primatenfossil n *fosil m primata*
Dinosaurierskelett n *skelet m (kostur m) dinosaura*
4. u rječničkom članku koji u njemačkom dijelu sadrži natuknicu s istoznačnicama postoje dvije mogućnosti:
- a) u hrvatskom dijelu samo je jedna istovrijednica, npr.
Basidiomyzeten mpl, Basidienpilze mp *stapčarke fpl*
Basidiomyceten mpl
- b) u hrvatskom dijelu prijevod je natuknice i gotovo svake njezine istoznačnice, npr.
Foraminiferen fpl, Kammerlinge mpl, *foraminifere fpl,*
Porentierchen npl, Lochschalentierchen npl *krednjaci mpl,*
foraminifer *šupljikare fpl*
5. njemačke višočlane natuknice s imeničkim skupinama (koje imaju ustroj *imenica + pridjev, imenica + imenica u genitivu*) i natuknice s objašnjenjima (koja su pisana u okruglim zagradama) u hrvatskom dijelu imaju odgovarajuće istovrijednice, npr.
Entstehung f der Erde *postanak m Zemlje*
the genesis (of the earth)
Landvögel mpl, flugunfähige *kopnene ptice fpl nesposobne za letenje,*
land birds *kopnene trkačice fpl*

Hrvatski dio paleontološkoga rječnika sadrži dosljedne prijevode njemačkih naziva. Od ukupnoga broja naziva prazna mjesta u hrvatskom dijelu ostala su za natuknice *Elefantenvogel m, Wasserschwein n südamerikanisches* te za *Radiation f n Mannigfaltigkeit f der Fische* (uz tu natuknicu na desnoj margini stranice crvenom je olovkom ispisano *ne znam značenje natuknice*). Uz neke su hrvatske istovrijednice zabilježeni upitnici što pokazuje da je autor imao nedoumica u prijevodu koje je naknadnim intervencijama riješio. Valja istaknuti autorovu svestranu težnju da za paleontološke nazive, odnosno za hrvatske istovrijednice, traži i daje uvijek morfološki, leksički i semantički odgovarajuću istovrijednicu. Pritom valja imati na umu da to za neke natuknice i nije bilo lako napraviti, pogotovo stoga što je dosta naziva možda i prvi put prevedeno na hrvatski jezik. Osim toga, za neke nazive autor vjerojatno nije imao određenih uzora i uspostavljenih naziva. Na nekim se mjestima u tekstu ogleda i autorova težnja za predlaganjem hrvatskoga naziva. To se može pokazati na primjeru sljedeće natuknice:

Genoiden mpl, Genoidfische mpl, ganoidi mpl, ganoidne ribe fpl
Schmelzschuppen mpl, Schmelz- Ganoidei
fische mpl
ganoid

Kao što je vidljivo, uspostavljena je natuknica i njezine istoznačnice na njemačkom jeziku i dan je prijevod na hrvatski jezik koji zadržava vezu s njemačkim prijevodom povezanim s uzorkom naziva u latinskom jeziku. Međutim, bitno je ovdje istaknuti da autor na desnoj margini uz taj rječnički članak stavlja izraz *ostakličice*? (upravo tako s upitnikom), kojim želi predložiti hrvatski naziv za tu vrstu fosilnih riba.

Morfološke odrednice gramatičkoga roda i broja postoje i u hrvatskim istovrijednicama, što se može vidjeti u prethodno citiranim primjerima.

Natuknice u njemačkom dijelu rječničkoga članka pisane su velikim početnim slovom (po načelu njemačkoga slovopisa i pravopisa). Engleski nazivi u njemačkom dijelu i sve hrvatske istovrijednice pisane su malim početnim slovima.

Rječnički članci u hrvatskom dijelu sadrže na kraju članaka latinske nazive. Tako rječnički članak u njemačkom dijelu završava engleskim, a u hrvatskom dijelu latinskim nazivima. To zadovoljava činjenice da je u terminološkom rječniku »veoma korisno, prema potrebi i mogućnostima, i u objasnidbenom rječniku dati prijevode naziva na jedan ili više stranih (svjetskih) jezika. Prije izbora jezika na kojima će se navoditi prijevodi, treba posebno pažljivo procijeniti značenje pojedinih jezika za pojedinu struku. Prijeko je potrebno dodati latinske nazive tamo gdje su normirani, kao u botanici, zoologiji i medicini« (Mihaljević 1998:49).

S obzirom na narav rječničkoga članka, taj rukopisni Dabčev rječnik dvojezični je njemačko-hrvatski prijevodni rječnik jer »samo povezuje označioce na raznim jezicima« (Mihaljević 1998:40), za razliku od objasnidbenoga terminološkoga rječnika u kojem se navodi definicija, a katkad i primjer uporabe.

Na kraju opisa strukture rječničkoga članka daje se primjer s dijelovima o kojima je u opisu bilo riječi:

Ichthyosaurier mpl, Fischechsen fpl, ihtiosauri mpl, riboliki
Fischsaurier mpl (1...12 m lang) gmazovi mpl
ichthyosaur(us) *Ichtiosauria*

Na temelju primjera vidljivo je da je na lijevoj strani rječničkoga članka njemačka natuknica, njezina gramatička odrednica, zatim dvije njemačke istoznačnice (s gramatičkim odrednicama), objašnjenje (pisano u okrugloj zagradi), te engleska istovrijednica; na desnoj strani rječničkoga članka hrvatska je istovrijednica, njezina gramatička odrednica, hrvatska istoznačnica i latinski naziv.

Na lijevoj i desnoj margini dijela rječnika u kojem se obrađuju paleontološki

nazivi nalaze se autorove bilješke. Ističem važnost tih bilježaka upravo zbog činjenice što u tom dijelu postoje kratice koje upućuju na izvore kojima se autor služio. To potvrđuje da je taj mali terminološki rječnik temeljen na određenom korpusu iz kojega je obrađivač crpio potrebnu građu. Budući da rukopisnom dijelu nije priložen popis kratica, odnosno popis naslova određenih izvora, prilično je teško odgonetnuti naslove korištenih djela.

Kratice koje se najčešće pojavljuju jesu: *ELZ*, *DDR*, *ŠEnc*, *Paläow*, *Lex. der Vorzeit*, *Herder*, *He*. To su terminološki izvori koji uz kratice naslova (ili imena autora) sadrže i brojeve koji se vjerojatno odnose na broj stranice.

Kratice *ELZ* i *ELZ* kratice je za *Enciklopediju Leksikografskoga zavoda*. Autor vrlo često uz navedenu kraticu ispisuje i enciklopedijsku natuknicu. Tako npr. uz natuknicu *Hundert- und Tausendfüßer mpl* na margini uz kraticu *ELZ* stoji naziv *člankonošci*. Za kratice *DDR* i *Lex. der Vorzeit* nemam otkriven mogući naslov, a za ostale navedene kratice pretpostavljam da su kratice sljedećih djela. Kratica *ŠEnc/ŠE* najvjerojatnije se odnosi na *Šumarsku enciklopediju* (1980.–1987., JLZ, Zagreb). Potvrda tom zaključku jest činjenica što se uz rječnički članak

Bohrgang m, Freßrohr n, izbušeni hodnik m, ŠE, štetnici drva
Grabgang m crvotočina f
burrow

na desnoj margini nalazi kratica *ŠE*, s dodatkom *štetnici drva*, što je terminološki povezano s građom *Šumarske enciklopedije*.² Za kraticu *Paläow* pretpostavljam da se odnosi na rječnik Ulricha Lehmana *Paläontologisches Wörterbuch* (Stuttgart, 1977., 1964.). Kratica koja se odnosi na *Herder* možda je djelo *Geologie und Mineralogie*, *Herder Lexikon*, Basel–Wien, 1977., 1972. Međutim, moguće je da se kratica odnosi i na *Geographie*, *Herder Lexikon*, Basel–Wien, 1981., 1972., te na *Tiere*, *Herder Lexikon*, Basel–Wien, 1980., 1976. Pretpostavke o djelima u odnosu na prethodne dvije kratice temeljim s obzirom na popis izdanja iz Dabčeve ostavštine (Horvat 1999:32–38).

S obzirom na kratice terminoloških izvora, posebno treba istaknuti kraticu *He* koja se često citira i koju bi bez konkretnijih navoda (cjelovitoga zapisa) bilo gotovo nemoguće dešifrirati. Riječ je zapravo o vrlo važnom izvoru kojemu je trag otkriven pomnijim proučavanjem zapisa na marginama pa je tako na jednom mjestu zamijećena uputnica *v. Herak*. Pretraživanjem bibliografske baze podataka elektroničkoga kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice utvrđeno je da se kratica odnosi na djelo *Geologija* autora Milana Heraka, koje je od 1963. do 1990. godine objavljeno u pet proširenih i dopunjenih izdanja. Zajedno s kraticom Dabac navodi i uspravne crtice – npr. *He*^{III} – koje se vjerojatno odnose na izdanje knjige, te broj stranice. Provjerom u izdanjima *Geologije* utvrđeno je da se autor dosljedno služio navedenim djelom. U paleontološkom

² U drugom izdanju *Šumarske enciklopedije* pod veoma opširnomo natuknicom *drvo* nalazi se i dio *štetnici drva* (*Šumarska enciklopedija* 1: 441).

rječniku prvi se put stavlja kratica He^{III}/138 uz natuknicu

Akranier pl, (schäde- llose Meerestiere) <i>aeraniates, aeraura</i> <i>Acrania</i>	bezlubanjci pl, svitko- glavci mpl, (bezglave morske životinje)	He ^{III} /138
---	---	------------------------

Uvidom u odgovarajuće izdanje knjige ustanovljeno je da se na 138. stranici nalazi rečenica u kojoj se spominje latinski i hrvatski naziv odgovarajućega polaznoga njemačkoga naziva *Akranier*: »Javljaju se i sitni skeletni ostaci poput 'zubica' nazvani Conodonta. Postoji mišljenje da potječu od svitkoglavaca (*Acrania*) bez lubanje« (Herak 1987:138), a citirana rečenica u poglavlju je o životu u kambriju, odnosno o životu u kambrijskom moru. Sa svrhom usporedbe navoda kratice izdvaja se i citat koji je povezan uz natuknicu *Einzelkoralle f, Koralle f solitäre (einzeln lebende) – solitarni (pojedinačni, samački) koralj m, koralj m samac m*: »Međutim, s obzirom na provodnu vrijednost ističe se solitarni koralj *Calceola sandalina*« (Herak 1987:156). Herakova je *Geologija*, knjiga koja je bila napisana »da bi se studentima prirodnih nauka i rudarstva pružio udžbenik, u kojem je obuhvaćeno standardno geološko gradivo« (Herak 1987:XI), Dabcu poslužila kao vrijedan izvor građe za paleontološke i geološke nazive, za potvrdu hrvatskih naziva i njihovih latinskih ekvivalenata.

Osim navedenih kratica postoje ispisana i prezimena, npr. *Skok, Klaić, Hirtz, Deanović, Hurm, Šamšalović, Duden*, što potvrđuje činjenicu da se Dabac koristio priručnicima kao što su *Etimologijski rječnik, Rječnik stranih riječi, Rječnik narodnih zoologičkih naziva*, te njemačko-hrvatski rječnik G. Šamšalovića, hrvatsko-njemački rječnik A. Hurma i njemački jednojezični rječnik.

Osim navedenih bilježaka ima i onih koje se odnose na radni tijek autorove obradbe građe. Tako autor bilježi niz datuma (u vremenskom rasponu koji je naveden u uvodnom dijelu rada), a uz jedan od njih, onaj od 10.3.1986. godine na 41. stranici rukopisa, stoji potpuno osoban autorov zapis: *3 mjeseca od operacije*. Na 13. stranici, uz hrvatsku natuknicu, napisana je rečenica *Tko zna bolje!*, što potvrđuje Dabčevo preispitivanje i traženje primjerenijih i boljih nazivoslovnih značenjskih rješenja. Uz rječnički članak s natuknicom *Schädel m des Urmenschen von Krapina* (hrvatski prijevod *lubanja f krapinskoga pračovjeka*) na margini je zapisan podatak *bila na izložbi u Americi*. Takvi dodatni podaci i bilješke koji se mogu iščitati u rukopisnom rječniku naznačuju autorov svestrani interes i zalaganje tijekom obradbe podataka.

Usporedi li se rukopisni paleontološki rječnik s Dabčevim *Njemačko-hrvatskim tehničkim rječnikom* (kojemu je svojedobno bio zamišljen kao dopuna), može se zamijetiti nekoliko činjenica. Pođemo li u *Njemačko-hrvatskim tehničkom rječniku* od pregleda obrađene građe, prvo dolazimo do zaključka da na popisu nema paleontologije, što je na neki način opravdano s obzirom na temeljni cilj i svrhu tehničkoga rječnika kojemu su primarni dijelovi stručna područja koja se odnose na osnovne prirodne znanosti (matematiku, tehničku fiziku i ke-

miju), elektrotehniku, strojarstvo i brodogradnju, te vode. Na popisu ostalih struka koje su ušle u obzir postoji geologija s dodatnim suženjem građe na osnovni pojmovi u vezi s vodom i s gradnjom (Dabac 1969:XXV).³ Dakle, u rječničkoj terminološkoj građi ne postoje nazivi koji se eksplicitno odnose na područje paleontologije, kao npr. *Ichthyosaurier* (*ichtiosauroi*), *Spurenfossilien* (*ihnofosili*), *Paläontologie* i sl. Međutim, zajedničke natuknice postoje samo onda kada se područje preklapa, ili bolje reći presijeca s područjem paleontologije, a to je npr. područje botanike. Izdvajaju se npr. natuknice koje postoje u oba rječnika:

<i>Njemačko-hrvatski tehnički rječnik</i> ⁴	<i>Rukopisni paleontološki rječnik</i>	
Algen <i>fpl</i> / alge <i>fpl</i> , resine <i>fpl</i> / <i>Algae</i>	Algen <i>fpl</i>	alge <i>fpl</i> , resine <i>fpl</i>
–, freischwimmende / plivajuće alge <i>fpl</i>	<i>algae</i>	<i>Algae</i>
Flechten <i>fpl</i> [Flechte f; Bot] lišaji <i>mpl</i> [lišaj <i>m</i>] <i>Lichenes</i>	Flechten <i>fpl</i>	lišaji <i>mpl</i>
	<i>lichen</i>	<i>Lichenes</i>

S obzirom na strukturu rječničkoga članka jasno je, na temelju usporednih primjera, da obradba nalikuje istom ili sličnom temeljnom autorskom načelu: njemačka natuknica, gramatička odrednica, hrvatska istovrijednica, gramatička odrednica, latinski naziv.

Zaključak

Na kraju valja zaključiti da taj terminološki rječnik, iako nevelika opsega prikupljenih i obrađenih pojmova, još uvijek u rukopisu i neobjavljen, može služiti kao vrijedan izvor obavijesti o nazivima u paleontologiji, znanosti koja je dio povijesne geologije i u čijoj se domeni uglavnom nalaze rezultati istraživanja, te paleontološka terminologija objavljivana uglavnom u okviru geoloških rječnika i priručnika. Osim toga, ovaj rukopisni rječnik omogućuje pristup boljem normiranju i usustavljanju paleontoloških naziva, te postojanost stručnoga jezika. Budući da se u rječniku supostavljaju njemački i hrvatski paleontološki nazivi (uz engleske i latinske prijevode), takav način obradbe pokazuje autorovu težnju povezivanja hrvatskih paleontoloških naziva s nazivima u drugim jezicima.

³ Od ostalih struka Dabac je u *Tehnički rječnik* uvrstio npr. nazive iz botanike (drveće za tehničko drvo, vodeno, industrijsko i ljekovito bilje), bibliotekarstva i dokumentacije, bakteriologije, pomorstva, rudarstva, metrologije, meteorologije, zatim filološke pojmove, pojmove vezane uz cement, ceste, drvo (tehnologija obrade), emajl, plin, destilacijske procese i sl. (Dabac 1969:XXV).

⁴ Citirana natuknica *Algen* na 29. je stranici prvoga dijela *Tehničkoga rječnika*, a natuknica *Flechten* na 294. str.

Literatura

- Dabac, Vlatko. 1969. *Technisches Wörterbuch*, 1. Teil: Deutsch-kroatoserbisch. Zagreb : Tehnička knjiga. XXX+1103 str.
- Dabac, Vlatko. 1970. *Tehnički rječnik*, 2. dio: Hrvatskosrpsko-njemački. Zagreb : Tehnička knjiga. XXIV+1574 str.
- Herak, Milan. 1984. *Geologija: postanak, tektonika i dinamika Zemlje, razvojni put Zemlje i života, geološka građa kontinenata i oceana*. Zagreb : Školska knjiga. XV+429 str.
- Herak, Milan. 1987. *Geologija: postanak, tektonika i dinamika Zemlje, razvojni put Zemlje i života, geološka građa kontinenata i oceana*. Zagreb : Školska knjiga, XII+433 str.
- Horvat, Marijana. 1999. Prinosi za terminološku bibliografiju (na temelju ostavštine Vlatka Dapca). *Riječ* (Rijeka) 5:1, 26–38.
- Hudeček, Lana, Milica Mihaljević. 1999. Ostavština Vlatka Dapca (analiza rukopisne građe). *Riječ* (Rijeka) 5:1, 39–49.
- Kochansky-Devidé, Vanda. 1964. *Paleozoologija*. Zagreb : Školska knjiga. XI+451 str.
- Mihaljević, Milica. 1998. *Terminološki priručnik*. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada. 204 str.
- Salopek, Marijan. 1948. *Paleontologija*. Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske. XII+328 str.
- Šumarska enciklopedija*, 1. dio (A–G). 1980. Zagreb : Jugoslavenski leksikografski zavod. 727 str.
- Zgusta, Ladislav. 1991. *Priručnik leksikografije*. Prevod i predgovor Danko Šipka. Sarajevo : Svjetlost, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva. (Prijevod djela: Manual of lexicography). 335 str.

Manuscripts of Vlatko Dabac: *German-Croatian Technical Dictionary — Palaeontology*

Summary

In the paper the author analyses unpublished manuscripts from the scholarly nachlass of the lexicographer Vlatko Dabac. The parts of manuscripts have been intended as an addition to his *Technical Dictionary* and for other terminological dictionaries. Dabac's manuscripts include many terminological fields: building construction, electrical engineering, mechanical engineering, geology, botany etc. In this paper special attention is paid to the field of palaeontology. The author analyses the author's selection of entry words, the structure of dictionary entries and his lexicographic procedures.

Ključne riječi: Vlatko Dabac, rukopis, terminološki rječnik, paleontologija, rječnički članak

Key words: Vlatko Dabac, manuscript, terminological dictionary, paleontology, dictionary entry